

סין וישראל – האם הן מצויות על אותה החגורה ועל אותה הדרך?

גליה לביא, ג'ינג'ייה הה ועודד ערן

היחסים בין סין לבין מדינת ישראל, במיוחד בתחום הכלכלי, התרחבו באופן דרמטי במהלך השנים האחרונות. ישויות כלכליות סיניות הגדילו את השקעותיהן בחברות ישראליות, במיוחד במגזר ההייטק. כמו כן חברות סיניות הפועלות בתחום התשתיות השתתפו בהצלחה במכרזים בישראל, וממשלת סין הזמינה את ישראל להשתתף בשתי יוזמות רחבות היקף שלה – 'חגורה אחת, דרך אחת' ובנק ההשקעות והתשתיות הסיני.

מאמר זה בוחן את התועלת שישראל מפיקה מיחסיה עם סין וכן את האתגרים שעמם היא נדרשת להתמודד בעת ניהול היחסים עמה.

מילות מפתח: סין, ישראל, חגורה אחת דרך אחת, יחסי ארצות הברית – ישראל

מבוא

דרך המשי הכלכלית ודרך המשי הימית של המאה ה־21 ('חגורה אחת, דרך אחת' – להלן OBOR) היא יוזמה סינית חוצת יבשות, השואפת לחבר את סין למערב אירופה ולהאיץ את שיתוף הפעולה הכלכלי ואת שיפור רווחתם של המדינות והאזורים לאורך הנתיבים (איור 1). יוזמה זו תהיה ככל הנראה אחד מנושאי המפתח הצפויים להיכלל בתכנית החומש ה־13 לשנים 2016–2020.¹ התכנית עשויה לבטא את שינוי האסטרטגיה הגדולה של סין מהשתתפות פסיבית לעבר בנייה פעילה. יותר מ־60 מדינות צפויות להיות מעורבות ביוזמת OBOR, המהוות 63 אחוזים (4.4 מיליארד איש) מאוכלוסיית העולם ו־29 אחוזים (21 טריליון דולרים אמריקנים) מן התוצר המקומי הגולמי הכלל עולמי.² העובדה כי דרך המשי הימית אינה עוברת

גליה לביא היא עוזרת מחקר במכון למחקרי ביטחון לאומי
ג'ינג'ייה הה היא מתמחה במכון למחקרי ביטחון לאומי
ד"ר עודד ערן הוא חוקר בכיר במכון למחקרי ביטחון לאומי

איור 1: נתיבי יבשה וים של יוזמת 'חגורה אחת, דרך אחת'

דרך ישראל יכולה לכאורה להצביע על כך שהיא אינה חשובה ליוזמת OBOR. עם זאת, ישראל חשובה מאוד ליישומה של יוזמת OBOR הסינית בעיקר בגלל שהיא ממוקמת בסמוך לחופי הים התיכון ונתפסת כחלק מן 'המחנה האמריקני'.

מקורה של יוזמת OBOR והתפתחותה

רעיון דרך המשי הכלכלית הוזכר בפומבי לראשונה ב־7 בספטמבר 2013, כשנשיא סין שי ג'ין־פינג נשא נאום באוניברסיטת נזרבייב באסטנה בקזחסטן. במהלך הנאום הזה הציע הנשיא כי סין ומרכז אסיה יוכלו לבנות יחד את דרך המשי הכלכלית כדי לחזק את הקשרים הכלכליים ולקדם את שיתוף הפעולה האזורי.³

כעבור חודש, במהלך ביקור באינדונזיה, הציע שי ג'ין־פינג לבנות את דרך המשי הימית של המאה ה־21 כדי לקדם את שיתוף הפעולה הימי עם איגוד מדינות דרום מזרח אסיה (ASEAN) ו"לעשות שימוש מושכל בקרן שיתוף הפעולה הימי בין סין לבין מדינות ASEAN שהקימה הממשלה הסינית". בנוסף הציע שי ג'ין־פינג להקים בנק אסיאתי להשקעות בתשתיות (Asian Infrastructure Investment Bank, AIIB).⁴

בהתאם לכך פורסמו התפיסות של שתי היוזמות הסיניות האלה – OBOR ו־AIIB. יישומה של יוזמת OBOR החל ב־2014. ב־6 בפברואר 2014 הגיעו סין ורוסיה להבנה שלפיה יוזמת OBOR הסינית תחובר למיזם הרכבת האירו־אסיאתית הרוסית.⁵ כמה חודשים לאחר מכן, במהלך ועידת הפסגה של הפורום לשיתוף פעולה אסיה־האוקיינוס השקט (APEC), שהתקיימה בבייג'ינג ב־8 בנובמבר 2014, הודיע הנשיא שי ג'ין־פינג כי סין מתכוונת לתרום 40 מיליארד דולרים אמריקנים להקמת "קרן דרך המשי", המיועדת להשקיע בתשתיות, במשאבים, בשיתוף פעולה תעשייתי ופיננסי ובמיזמים אחרים לאורך דרך המשי הכלכלית ולסייע במימונם.⁶ בסוף השנה הזו הפכה יוזמת OBOR לאחת מן העדיפויות העליונות של סין בוועידת העבודה הכלכלית המרכזית – הוועידה הכלכלית הסינית המובילה.⁷

ב־2015 היינו עדים להרחבתה של יוזמת OBOR. בפברואר של אותה השנה, מינתה הממשלה המרכזית קבוצה של חמישה פקידים בכירים מן המפלגה הקומוניסטית הסינית בהנהגת סגן ראש הממשלה ג'אנג גאולי, שתפקידה יהיה לפקח על יישום יוזמת OBOR.⁸ כעבור חודש פרסמה סין את תכנית הפעולה שלה ליוזמת OBOR:

"חזון וצעדים בנושא הבנייה המשותפת של דרך המשי הכלכלית ודרך המשי הימית של המאה ה־21", מהלך שסימל את השלמת ניסוחה של היוזמה הסינית.⁹ בה בעת הקימה סין גם את הבנק האסיאתי להשקעות בתשתיות (AIIB). ב־29

ביוני 2015 חתמו 50 מדינות מייסדות (Prospective Founding Members, PFM), לרבות מדינת ישראל, על תזכיר ההתאגדות של הבנק, המפרט את המסגרת החוקית ואת עקרונות הניהול שלו.¹⁰ הבנק יוקם באופן פורמלי בכפוף לכך שיותר מעשרה מן החברים המייסדים שלו, המחזיקים בהון שלא יפחת מסך של 50 אחוזים, ישלימו

את הליכי האשרור עד לסוף השנה. על־אף שהוא צפוי לפעול באופן נפרד מיוזמת OBOR, הבנק יהיה מקור מימון חיוני ליישומה של היוזמה הזו.

הרציונל הסיני בנוגע ליוזמת OBOR

המניע הכלכלי

הצמיחה הכלכלית הסינית השיגה זה מכבר את נקודת השיא שלה, והיא מתחילה להאט. על־פי תחזית קרן המטבע הבינלאומית (IMF) מאוקטובר 2013, שיעור הצמיחה מאוקטובר 2013 ועד 2018 יהיה שבעה אחוזים, וזו תהיה ירידה של 2.6 אחוזים בהשוואה לשיעור הצמיחה הממוצע של הכלכלה בסין בין השנים 1998–2013.¹¹ גורם עיקרי שתורם להאטה זו הוא עודף בכושר הייצור של סין. כיום, ההשקעה הגבוהה שעודדה הממשלה הסינית אחרי המשבר הפיננסי ב־2008 הפכה לכושר ייצור, בעוד הנתונים לא הצביעו על עלייה משמעותית בצריכה. מכיוון שסין דבקה בשנים האחרונות במודל צמיחה שבראשו ניצבות ההשקעות, המדינה מעוניינת מאוד לחדש את צמיחתה הכלכלית באמצעות חדירה לשווקים גלובליים חדשים שיקלטו את עודף הייצור שלה. יעד זה ניתן להשגה באמצעות יוזמת OBOR.

בנוסף לכניסה לשווקים גלובליים חדשים, יוזמת OBOR תאפשר לסין גם לבזר את רשת התעבורה היבשתית והימית שלה ולהדק את האחיזה שלה בשווקי הייצוא שלה מחד גיסא, ובקווי האספקה של חומרי הגלם לכלכלה שלה, מאידך גיסא. המזרח התיכון ממשיך להיות בעבור סין מקור היבוא העיקרי של נפט. ב־2014 הסתכם הייבוא הסיני של נפט מן המזרח התיכון ב־171.7 מיליון טונות, פי שלושה בקירוב מן הכמות שנרכשה מיבשת אפריקה, ספקית הנפט השנייה בגודלה של המדינה.¹² עובדה זו הופכת את מיצרי מלאקה, הנמצאים על הנתיב הימי הקצר ביותר בין סין לבין מדינות המזרח התיכון, לצוואר בקבוק בכל הנוגע לייבוא של מוצרי אנרגיה וחומרי גלם לסין. בעקבות זאת הפכה סין למודאגת יותר ויותר מן הדילמה של מלאקה – שהרי מי ששולט על מיצרי מלאקה שולט על נתיב אספקת האנרגיה לסין.¹³ בנסיבות אלה צפויה יוזמת OBOR הסינית לתרום להקלה בחששותיה של המדינה על ידי כך שייבנו נתיבים חלופיים למעבר אנרגיה ולאספקתם של חומרי גלם.

יוזמת OBOR תאפשר לסין גם לבזר את רשת התעבורה היבשתית והימית שלה ולהדק את האחיזה בשווקי הייצוא שלה מחד גיסא, ובקווי האספקה של חומרי הגלם לכלכלה שלה, מאידך גיסא

יתר על כן, יוזמת OBOR היא בבחינת תוספת והרחבה של סדר היום בנושא הפיתוח הכלכלי הלאומי. אחד הנושאים שיעמדו בראש סדר העדיפויות בשנים הבאות יהיה צמצום פערי הפיתוח בין האזורים המזרחיים למערביים של סין

וכן בין הערים לבין המגזר הכפרי, באמצעות העברת עודף הייצור מן האזורים המפותחים יותר לאזורים המתאפיינים בפיתוח ברמות נמוכות יותר. בשנים האחרונות הפכו הפערים האלה לקריטיים במונחי ביטחון הפנים הסיני. התופעה מתבטאת בבעיות הטרור והבדלנות ההולכות וגוברות, לדוגמה באזור האוטונומי של האויגורים בשינג'יאנג, שבו המיעוטים האויגורים הקיצוניים והבדלניים מרבים לתבוע את עצמאותם באמצעות מרידות אלימות המלוות בפעילות טרור. לכן המפלגה הקומוניסטית הסינית מצפה כי יוזמת OBOR תמריץ את סדר היום הלאומי שלה הדוגל בגישור על פערי הפיתוח בסין ובהבטחת היציבות הפנימית במדינה. אסטרטגיה לאומית אחרת, שהשיקה המפלגה הקומוניסטית הסינית לאחרונה, מכונה 'אינטרנט+' ('אינטרנט פלוס'). משמעות השם היא 'אינטרנט פלוס מגזרים מסורתיים', ומדובר בתכנית שנועדה לתת זריקת מרץ למגזרים המסורתיים באמצעות יצירת קשרים ביניהם לבין פלטפורמות אינטרנט וטכנולוגיות מידע ותקשורת. ראש ממשלת סין לי קה-צ'יאנג פרסם את האסטרטגיה הזו במהלך הישיבה השלישית של הקונגרס העממי הלאומי הסיני ה-12 (National People's Congress, NPC) שהתקיימה במרץ 2015.¹⁴ כעבור כשלושה חודשים פורסמה תכנית מפורטת, שעל-פיה צפויה התכנית 'אינטרנט פלוס' להפוך למודל כלכלי חדש בעבור סין עד ל-2025. יוזמת OBOR, ובמיוחד הרעיון העוסק במידע בדרך המשי, ששם לו למטרה לקדם קישוריות ותקשורת מתקדמת יותר בין המדינות לאורך הדרכים, צפויים לסייע בקידום האסטרטגיה 'אינטרנט פלוס'.

מניע גאופוליטי

השיקול הגאופוליטי הסיני הוא כפול. ראשית, יוזמת OBOR משמשת מענה ישיר, גם אם בדרכי שלום, לתהליך האיזון מחדש שהתרחש ביבשת אסיה במהלך שנות כהונתו הראשונה של הנשיא אובמה. האיזון מחדש של ארצות הברית אל מול אסיה הוא אסטרטגיה ארוכת טווח המכוונת לעבר אסיה ומדינות האוקיינוס השקט. מטרתה היא לשמר את מיקומה האסטרטגי של ארצות הברית כ'כוח שלום' באמצעות הרתעתה של סין בתחום הצבאי, בתחום הדיפלומטי ובתחום הכלכלי.¹⁵ אחד הביטויים של התכנית הזו הוא הוצאתה של סין – הישות הכלכלית הגדולה ביותר באסיה – על-ידי ארצות הברית מהסכם השותפות הטראנס-פסיפי (TPP).¹⁶ כדי לתת מענה לפנייתה של ארצות הברית למזרח, בחרה סין באסטרטגיה של פנייה למערב,¹⁷ ובכך מתאפשר לה להימנע מעימות ישיר עם ארצות הברית בעוד היא מהדקת את יחסיה עם מדינות מאסיה ועד לאירופה.

בנוסף, יוזמת OBOR מייצגת את מימוש ההתמקדות של סין בפריפריה שלה או באזורי היבשה והים הסמוכים אליה: שימור היציבות בגבולותיה של סין וייצוא השפעתה המדינית באמצעות שיתוף פעולה כלכלי ויחסי ידידות. ההנחיה

בנושא זה נוסחה לראשונה בידי הנשיא שי ג'ין-פינג בכינוס של פורום העבודה של המפלגה הקומוניסטית הסינית בנושא הדיפלומטיה הסינית באזורי הפריפריה שלה, שהתקיים באוקטובר 2013. ומאז ואילך ההתייחסות להנחיה זו הן של הממשלה הסינית והן של האקדמיה המקומית היא כאל "תכנון הפריפריה הסינית והשליטה עליה" (*Jing Lue Zhou Bian*).¹⁸ לכן יוזמת OBOR צפויה לשמש כלי חיוני למימוש הנחיות המדיניות הסינית כלפי המדינות השכנות שלה.

התרומה הפוטנציאלית של ישראל ליוזמת OBOR

ממשלת ישראל מעודדת שיתוף פעולה עם סין במגוון רחב של תחומים ואף הקימה כוח משימה כלכלי מיוחד כדי לקדם את היחסים הכלכליים בין שתי המדינות. למעשה, שר הכלכלה לשעבר נפתלי בנט הגדיר את שיתוף הפעולה עם סין כ"יעד אסטרטגי ראשון במעלה", שלפיו "מאות חברות ישראליות יפעלו בשוק הסיני במהירות האפשרית".¹⁹ יוזמת OBOR הסינית יוצרת הזדמנות טובה עבור ישראל למימוש היעד הזה ולקידום כלכלתה.

לישראל יש פוטנציאל להיות אחת מנקודות העצירה על דרך המשי הימית הסינית המחברת בין האוקיאנוס ההודי לבין הים התיכון דרך תעלת סואץ, זאת, בכפוף לכך שממשלת ישראל תאשר את בנייתה של מסילת ברזל מאילת לנמל אשדוד. על-אף שנראה כי ישראל היא נקודת עצירה שולית ולא חיונית על הנתיבים של יוזמת OBOR, אין להמעיט בחשיבותה. סטטיסטיקות מצביעות על כך שיששראל מוערכת באינדקס ההשקעות במקום ה-22 מתוך 63 המדינות הממוקמות לאורכן של דרכי המשי;²⁰ והסיכון התפעולי הכרוך בהשקעה בישראל נחשב נמוך

יותר מן הממוצע בקרב מדינות לאורך נתיבי OBOR.²¹ הסטטיסטיקות האלה מקבלות משנה תוקף באמצעות הגברת היקף ההשקעות הסיניות בישראל. במהלך השנתיים האחרונות השלימו חברות סיניות רכישות בשווי של יותר מחמישה מיליארד דולרים במגזרי פעילות שונים, החל מתעשיית המזון (תנובה), החקלאות (מכתשים אגן), שירותי בריאות (שח"ל), היי-טק (נקסטק) וכלה במגזר התשתיות (בניית הנמל הימי החדש באשדוד).

על-אף שסין היא מדינה בעלת כוח עבודה רב והיא המעצמה הכלכלית השנייה בגודלה בעולם, יש לה צורך בחדשנות ובתמריצים טכנולוגיים כדי להמשיך ולפתח

את הכלכלה שלה, כפי שציין נשיא סין שי ג'ין-פינג ב-2014 בפני מדענים סינים מובילים מתחומי המדע וההנדסה: "מדע וטכנולוגיה הם היסודות לעוצמה לאומית ולשגשוג, והחדשנות היא הנשמה של ההתקדמות הלאומית".²²

ראש ממשלת סין
לי קה-צ'יאנג ציין כי
החדשנות היא "מפתח
הזהב" להתפתחותה של
סין. מדע וטכנולוגיה הם
בדיוק התחומים שבהם
ישראל, בהיותה 'מדינת
סטארט-אפ', יכולה לתרום
לפיתוחה של סין

ראש ממשלת סין לי קה-צ'יאנג הדגיש את אותם הדברים ביולי 2015, וציין כי החדשנות היא "מפתח הזהב" להתפתחותה של סין, וכי התפתחות המדע והטכנולוגיה חיונית להמשך הצמיחה.²³ מדע וטכנולוגיה הם בדיוק התחומים שבהם ישראל, בהיותה 'מדינת סטארט-אפ', יכולה לתרום לפיתוחה של סין. למעשה, שיתוף הפעולה הסיני-ישראלי בשני התחומים האלה כבר מתקיים. לדוגמה, 'עיר המים' הסינית שאושינג (Shaoxing) הפיקה זה מכבר תועלת מטכנולוגיות מים חדשניות של ישראל לצורך פיתוחן של תשתיות מים עירוניות, חקלאיות ותעשייתיות.²⁴ סוג זה של שיתוף פעולה יתקבל באהדה לדוגמה בצפון מערב סין, בפרובינציה של שינג'יאנג. כפי שצינו, סין מעוניינת לעודד את הפיתוח של הפרובינציה הזו כדי להבטיח את היציבות באזור הזה של המדינה ולעודד אותה במסגרת מאמצייה לצמצם את הפערים הכלכליים הקיימים בין חלקיה המזרחיים למערביים של המדינה. היישום של חדשנות ופתרונות ישראליים בתחומי החקלאות, המים ומקורות האנרגיה המתחדשת עשויים לסייע במימוש היעד של סין להפוך את מערב המדינה למוקד הייצור החקלאי שייתן מענה לביקוש הגובר למזון במדינה. בנוסף, חברות היי-טק ישראליות יכולות לתרום באופן משמעותי לתכנית 'אינטרנט פלוס' הסינית. מטרת התכנית היא לשפר את המגזר התעשייתי המסורתי ולפתח אותו באמצעות החדרת מחשבים ותקשורת והרחבת התשתית האלקטרונית שלו, מרשתות סבים אופטיים ועד לתקשורת לוויינים. כך תשתפר זרימת המידע, במיוחד באזורים כפריים ומרוחקים. חברות ישראליות יכולות לסייע בפיתוח המגזר התעשייתי הסיני באמצעות פישוט תהליכי עבודה ושיפור ביצועים בתחומים כמו רובוטיקה תעשייתית.

בנוסף לפיתוח התעשיות המקומיות והחקלאות בסין, יוזמת OBOR היא בעיקר מיזם להרחבת היקפי הסחר והתעבורה בין מדינות. יהיה צורך בהקמת נמלים ימיים ונמלי תעופה לאורך הנתיבים שלו, בהנחת מסילות ברזל, בבניית מחסנים ובפיתוח מערכת הובלות. חברות ישראליות יוכלו להשתלב במיזם המורכב הזה ולתרום לו באמצעות שיתוף פעולה שמטרתו תהיה פיתוח של טכנולוגיות מתקדמות ומערכות נלוות והטמעתן בשטח בתחומי הנדסת הרכבות, כלי הטיס וההנדסה הימית. דוגמה אחת היא טכנולוגיית המדידה באמצעות קרני לייזר ומצלמות לתעשיות כלי הרכב והתעופה שמפתחת חברת Nextec Technologies, שנרכשה בידי חברה סינית ב-2014.²⁵

תחומים אחרים המתאימים מאוד ליוזמת OBOR הם מגזר שירותי הרפואה ותחומי הפיננסים והביטוח. בדצמבר 2014 רכשה סין את חברת נטל"י, וביולי 2015 היא צירפה לסל הקניות שלה גם את חברת שח"ל.²⁶ שתי החברות מתמחות בהענקת שירותי טלרפואה ורפואת חירום מתקדמת. גם מגזר הביטוח מעניין

במיוחד את הסינים, שהפכו לבעלי עניין בחברת הפניקס ביוני 2015,²⁷ ומנהלים בימים אלה משא ומתן לרכישתה של חברת כלל ביטוח.

ההיבטים המדיניים של היחסים הכלכליים בין סין לישראל

השילוב בין משאבים כספיים עצומים לבין מדיניות חוץ סינית אסרטיבית, לצד השאיפות והאסטרטגיות הסיניות הפעילו פעמוני אזהרה בערי בירה רבות בעולם. בישראל הצית שיתוף הפעולה הזה לפי שעה ויכוח ציבורי ער בשאלה האם החשיפה לסין כרוכה בסיכונים אסטרטגיים, אולם בקרוב יידרש הרבה יותר מדיון ציבורי. המכירה של חלק מהותי של 'תנובה', חברת מוצרי חלב ישראלית, גרמה להרמת גבות ולהעלאת שאלות, שמרביתן לא היו עולות אילו חברה בריטית למשל הייתה רוכשת את 'תנובה'. הדבר יכול להיות מוסבר בפחד מן הבלתי נודע. עם זאת, כאשר נמלי ים, מסילות ברזל ומנהרות נבנים בידי חברות סיניות, תהיות עולות באשר לחוכמה שבהענקת מיזמים לאומיים בתחומי התשתיות לידי חברות של מדינה אחת יחידה, ועוד כאשר המדובר הוא במעצמה תחרותית כסין, יהיו הצעדים האלה יעילים וכלכליים ככל שיהיו. השאלות הופכות אף ליותר רלוונטיות כאשר דנים בהשקעות סיניות מסיביות בחברות היי-טק ישראליות או במוסדות אקדמיים מקומיים, המשמשים כחממות לחדשנות שרובה עוסקת בתחום ביטחון הסייבר. אין ספק באשר לתועלת הן המדינית והן הכלכלית הטמונה ביחסים פורמליים בין דרגי הממשל בסין ובישראל. ההזמנה להצטרף לבנק AIIB היא ללא ספק רווח מדיני שיש פוטנציאל כלכלי בצדו. קיימת התנגדות לחברותה של מדינת ישראל בבנק הפיתוח האסיאתי (Asian Development Bank, ADB) מצד מדינות ארגון שיתוף הפעולה האסלאמי. עקב כך הזדמנויות עסקיות הפתוחות למדינות החברות ב־ADB נשללות מחברות ישראליות. החברות בבנק AIIB החדש תוכל לפצות על האבדן הזה וליצור נקודת מפגש בין נציגים ישראלים לבין אלה של מדינות מוסלמיות.

כמו כן יש ליוזמת OBOR פוטנציאל להתפתח למנוע כלכלי חשוב במרכז אסיה, בטורקיה ובמדינות מסוימות במזרח התיכון. דבר זה עשוי לסייע למדינת ישראל למנף את יתרונותיה הכלכליים היחסיים ולשפר בה בעת את יחסיה עם המדינות האלה. ההזרקה של משאבים פיננסיים

ההזרקה של משאבים פיננסיים בבעלות סינית למגזר הפרטי ולמוסדות אקדמיים בישראל היא תופעה מבורכת בעקבות הירידה הנרשמת בהשקעות חוץ ישירות בישראל

בבעלות סינית למגזר הפרטי ולמוסדות אקדמיים בישראל היא תופעה מבורכת בעקבות הירידה הנרשמת בהשקעות חוץ ישירות בישראל.

מאזן היחסים הבילטרליים בין סין לישראל אינו משולל בעיות. סין לא שינתה עד כה את עמדתה הפרו־ערבית, ודפוס ההצבעה שלה בעת אימוץ החלטות הנוגעות

לסכסוך הישראלי-פלסטיני לא השתנה מאז כינון היחסים הדיפלומטיים המלאים ב־1992. המדיניות הסינית של מכירת אמצעי לחימה למדינות ערב ולאיראן אינה מתחשבת בחששותיה של ישראל. בנוסף השתתפה סין בעת האחרונה בשיחות ה־P5+1 שנוהלו עם איראן בנושא תכניתה הגרעינית של איראן, ועל־אף שלא קיימת ראייה לכך כי סין מילאה תפקיד שלילי ככל שהדבר נוגע לישראל, אפשר לצפות כי סין תהיה בין המדינות הראשונות שיסירו את הסנקציות מאיראן אף מוקדם יותר ממה שסוכם בתכנית הפעולה המשותפת הכוללת – העסקה האיראנית.

ייתכן כי הזכייה של חברות סיניות במיזמים שונים בתחום הבנייה בישראל, אינה אמורה להיות בפני עצמה סיבה לדאגה. אולם כאשר מציבים זאת אל מול יוזמת OBOR השאפתנית, אפשר ואולי צריך להעריך כי מדובר בחוליה באסטרטגיה שמטרתה ליצור אחיזה סינית במזרח הים התיכון. אפשר לראות בהשקעות הסיניות בחברות היי־טק ישראליות ובמוסדות אקדמיים לא יותר מאשר החלטות כלכליות תמימות, אולם חברות ישראליות אחדות הן מהמובילות בתחומן, במיוחד בתחום לוחמת הסייבר והאמצעים נוגדי הסייבר. אפילו מעורבות עקיפה עשויה לשרת את סין, ועלולה לפגוע שלא במתכוון באינטרסים ישראלים.

אחדים מן ההיבטים שנדונו לעיל עלולים גם לעמוד בסתירה לשיתוף הפעולה בתחומים מסוימים ורגישים, המתקיים בין מדינת ישראל לבין ארצות הברית, ולהסתמכותה של ישראל על האחרונה. מאז פרשת הפלקון נזהרה ישראל מלשתף פעולה עם סין במכירת אמצעי לחימה ובייצורם. עם זאת, קיימת סכנה שבה השקעות סיניות בחברות היי־טק ישראליות יובילו שלא במתכוון למעבר של ידע מקצועי־יחודי. כאשר מדינת ישראל קיבלה את הזמנתה של סין להצטרף לבנק, היא התייעצה, כמו שעשו כמה מדינות נוספות, עם ארצות הברית. הצעד הזה הצביע על רגישותה של ישראל באשר לדעתה של וושינגטון. החתימה על ההסכם הכלכלי הטראנס־פסיפי (TPP) בתחילת אוקטובר השנה מחייבת את ישראל לשקול את הדרך להגיע להסכם מהיר עם הגוש הכלכלי החשוב הזה. להסכם הטראנס־פסיפי עשויות להיות גם השלכות מדיניות בהקשר של משולש היחסים הרגיש סין־ארצות הברית־ישראל, אשר מן הראוי כי יזכו לתשומת הלב של הרשויות הנוגעות בדבר בישראל.

סיכום

לאחר האמור לעיל, מה שנדרש באופן ברור ודחוף הוא הערכה כוללת ישראלית־לאומית של יחסי ישראל־סין מעבר לשיקולים של מגזרים מסוימים ועסקאות ספציפיות. למרות ההאטה שנרשמה לאחרונה בכלכלה שלה, סין היא כבר עתה כוח כלכלי מוביל בעולם. הקמתו של כוח משימה ממשלתי־ישראלי במשרד ראש הממשלה, העוסק בהרחבת היחסים הכלכליים בין שתי המדינות ופתיחתה של

קונסוליה נוספת, מעבר לזו הפועלת בשנחאי, הם הוכחה לכך כי ממשלת ישראל מכירה בחשיבותם של היחסים הבילטרליים האלה. היבטים מסוימים של היחסים האלה חייבים להיות מוערכים ביתר זהירות, ויש להחליט באופן מודע על המדיניות שתנקט. זאת, במקום להסתפק בפעולה המבוססת על תחושות או על בררת מחדל.

הערות

- 1 "כיצד תיראה התכנית החמש־שנתית ה־13: חמישה נושאים חזויים" (בסינית), *Xinhua Net*, 31 באוגוסט 2015, http://news.xinhuanet.com/finance/2015-08/31/c_128182752.htm
- 2 Ding Gang, "Diplomatic Efforts Augment Economic Dreams", *Global Times*, March 18, 2015, <http://www.globaltimes.cn/content/912723.shtml>
- 3 "הנשיא שי ג'ין־פינג נושא נאום חשוב ומציע לבנות דרך משי כלכלית יחד עם מדינות מרכז אסיה", המשרד ליחסי חוץ של הרפובליקה של סין, 7 בספטמבר 2013, http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/xjpfwzysiesgjtfhshzzfh_665686/t1076334.shtml
- 4 "שי קורא להקמתה של דרך משי ימית חדשה", *China Daily USA*, Wu Jiao and Zhang, Yunbi, 4 באוקטובר 2013, http://usa.chinadaily.com.cn/2013-10/04/content_17008940.htm
- 5 "נשיא סין ורוסיה מנהלים שיחות על קשרים בילטרליים", *Xinhua Net*, 6 בפברואר 2014, http://news.xinhuanet.com/english/china/2014-02/06/c_133095638.htm
- 6 "סין מתחייבת להשקיע 40 מיליארד דולרים אמריקאים בקרן הדרך המשי", *Xinhua Net*, 8 בנובמבר 2014, http://news.xinhuanet.com/english/china/2014-11/08/c_133774993.htm
- 7 שם.
- 8 "היוזמה בנושא סחר אירופי־אסיאתי תופסת תאוצה", *China Daily USA*, Zhang Yunbi, 3 בפברואר 2015, http://usa.chinadaily.com.cn/epaper/2015-02/03content_19476441.htm
- 9 חזון וצעדים בנושא הבנייה המשותפת של חגורת דרך המשי הכלכלית ודרך המשי הימית של המאה ה־21, הוועדה הלאומית לפיתוח ורפורמה של הרפובליקה העממית של סין, 8 במרץ 2015, http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20150330_669367.html
- 10 מוטי בסוק, "ישראל חתמה על מסמכי ההצטרפות לבנק האסיאתי", *דה מרקר*, 29 ביוני 2015, <http://www.themarker.com/news/1.2671449>
- 11 International Monetary Fund (IMF), *World Economic Outlook (WEO): Transitions and Tensions* Washington DC, p. 44.
- 12 *BP Statistical Review of World Energy 2015*, BP, June 2015, <http://www.bp.com/content/dam/bp/pdf/Energy-economics/statistical-review-2015/bp-statistical-review-of-world-energy-2015-full-report.pdf>
- 13 נשיאה לשעבר של סין הו גינטאו השתמש לראשונה במושג 'דילמת מלאקה' ב־2003. ראו: Shi Hongtao, "China's Malacca Dilemma", *China Youth Daily*, June 15, 2004, http://zqb.cyol.com/content/2004-06/15/content_888233.htm

- 14 סין מפרסמת את התכנית 'אינטרנט פלוס' להאצת הצמיחה, הוועד הלאומי של הרפובליקה העממית של סין, 4 ביולי 2015,
http://english.gov.cn/policies/latest_releases/2015/07/04/content_281475140165588.htm
- 15 אסטרטגיית האיוון מחדש כלפי אסיה או זו המוקדמת יותר, Pivot to Asia, פורסמה לראשונה במהלך כהונתו הראשונה של הנשיא אובמה. ראו: "הערות הנשיא אובמה בפני הפרלמנט האוסטרלי", הבית הלבן, 17 בנובמבר 2011,
<https://whitehouse.gov/the-press-office/2011/11/17/remarks-presidentobama-australian-parliament>
- 16 Min Ye, "China Liked TPP – Until U.S. Officials Opened their Mouths", *Foreign Policy*, May 15, 2015,
<http://foreignpolicy.com/2015/05/15/china-liked-trans-pacific-partnership-until-u-s-officials-opened-their-mouths-trade-agreement-rhetoric-fail/>
- 17 Liang Qiao, "The US Moves to the West while China Marches to the East: China's Strategy in the Sino-US Game," May 4, 2015,
<http://mil.huanqiu.com/2015-05/6336575.html>
- 18 שי ג'ינג'ינג: "סין תקדם יחסי ידידות עם מדינות שכנות", *Xinhua Net*, 26 בדצמבר 2013
http://news.xinhuanet.com/english/china/2013-10/26/c_125601680.htm
- 19 אורה כהן: "בנט: שיתוף הפעולה עם סין – יעד אסטרטגי ראשון במעלה של משרד הכלכלה", *דה מרקר*, 17 באפריל 2013, 1.1996283,
<http://www.themarker.com/news/1.1996283>
- 20 Zhuhua Pu, et al, *The Blue Ocean for Going Abroad: Investment Attractiveness Evaluation of One Belt Road Countries for Chinese Enterprises*, Social Science Academic Press, Beijing 2015, p. 125.
- 21 *Prospects and Challenges on China's "One Belt, One Road": A Risk Assessment Report*, The Economist Intelligence Unit, April 22, 2015,
<http://static1.squarespace.com/static/529fcf02e4b0aa09f5b7ff67/t/554c49cee4b06fc215162cb4/1431062990726/One+Belt%2C+One+Road.pdf>
- 22 Chris Buckley, "Xi Urges Greater Innovation in 'Core Technologies'", *The New York Times*, June 10, 2014,
<http://sinosphere.blogs.nytimes.com/2014/06/10/xi-urges-greater-innovation-in-core-technologies/>
- 23 Huaxia, "Chinese Premier encourages sci-tech breakthrough," *Xinhua Net*, July 28, 2015,
http://news.xinhuanet.com/english/2015-07/28/c_134456151.htm
- 24 אופיר גור, "ביקור ראשון בישראל של גורמי ממשל ותעשייה מעיר המים הסינית", מנהל סחר חוץ, משרד הכלכלה, 5 באפריל 2015,
<http://israel-trade.net/china/2015/04/15/%D7%91%D7%99%D7%A7%D7%95%D7%A8-%D7%A8%D7%90%D7%A9%D7%95%D7%9F-%D7%91%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C-%D7%A9%D7%9C-%D7%92%D7%95%D7%A8%D7%9E%D7%99-%D7%9E%D7%9E%D7%A9%D7%9C-%D7%95%D7%AA%D7%A2%D7%A9%D7%99/>
- 25 עזרא ערן, "עוד ענק סיני מתחבר לטכנולוגיה הישראלית: Hans-Laser רכשה את נקס-טק, *דה מרקר*, 8 בינואר 2014,
<http://www.themarker.com/markets/1.2212034>

- 26 יורם גבזון, "מסע הקניות הסיני בישראל נמשך: שנחאי ג'וצואן רוכשת את שח"ל בתמורה ל-120 מיליון דולרים. **דה מרקר**, 27 ביולי, 2015, <http://www.themarker.com/markets/1.2692882>
- 27 גולן חזני, "זה רשמי – פוסון הסינית רוכשת את הפניקס בתמורה לסך של 1.8 מיליארד דולרים", **כלכליסט**, 21 ביוני 2015, <http://www.calcalist.co.il/markets/articles/0,7340,L-3662294,00.html>